

97. **Wykształcenie** to towar / Maria Jadczyk // *Nowe w Szkole*. – 2003, nr 10, s. 6-13
98. **Wyniki** badań w planowaniu rozwoju szkoły / Jadwiga Maciejewska, Marek Durda // *Kierowanie Szkołą*. – 2003, nr 11, s. 2-3
99. **Wyniki** sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych a podnoszenie jakości pracy szkoły / Adam Brożek. – Bibliogr. // *Język Polski w Szkole IV-VI*. – 2001/2002, nr 3, s. 79-85
100. **Zanim** zaczniemy mierzyć jakość szkoły / Klemens Stróżyński // *Nowe w Szkole*. – 2000/2001, nr 7, s. 5-6
101. **Zapewnienie** jakości w kształceniu zawodowym – spojrzenie ogólne / Ewa Kędracka // *Nowe Edukacja Zawodowa*. – 2000, nr 2, s. 17-18
102. **Zarządzanie** dla jakości (TQM): przez wprowadzenie zmiany kulturowej w szkole / Dariusz Stankiewicz // *Dyrektor Szkoły*. – 1999, nr 11, s. 22-26
103. **Zarządzanie** jakością a mierzenie jakości pracy szkoły / Ewa Dombrowska, Krystyna Wiącek // *Doradca*. – 2004, nr 42, s. 1-3
104. **Zarządzanie** poprzez wartości w placówce oświatowej / Mariusz Dobijański // *Podlaskie Zeszyty Pedagogiczne*. – 2001, nr 4, s. 101-110
105. **Zewnętrzna** kontrola jakości kształcenia w szkole / Stefan Wlazło // *Dyrektor Szkoły*. – 2002, nr 5, s. 30-31

Autorka opracowania jest pracownikiem Biblioteki Pedagogicznej im. Heleny Radlińskiej w Siedlcach.

Wokół jakości

RECENZJE NOWOŚCI WYDAWNICZYCH

CZY NASZA SZKOŁA JEST DOBRA? / SELF-EVALUATION IN EUROPEAN SCHOOLS / John MacBeath in; tł. Krzysztof Kruszewski. – Wyd. 1. – Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 2003. – 217 s. – (Szkoła Dziś i Jutro). – Bibliogr. – ISBN 83-02-08681-9

Opracowała: Dorota Hryniewicka
nauczyciel-bibliotekarz Wydziału Gromadzenia Zbiorów
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Warszawie, Smyczkowa 14

Książka ma charakter praktyczny. Opisuje założenia, przebieg i wnioski płynące z realizacji pilotażowego projektu europejskiego oceny jakości w edukacji szkolnej. W projekcie tym wzięło udział 101 szkół z 18 krajów uczestniczących w programie SOKRATES. Projekt uruchomiono na początku roku szkolnego w 1997 r. Tematyka książki dzieli zasadniczo treść na literacką i merytoryczną. Ta pierwsza wprowadza nas w arkana projektu od strony osób biorących w nim udział. Druga natomiast jest opisem wykorzystywanych w pracy nad nim metod i narzędzi badawczych.

Państwa biorące udział w projekcie miały za zadanie odpowiedzieć na pytanie jak stosować i wykorzystywać samoocenę, jak prowadzić zgodną z jej wynikami politykę oświatową i jak wypracować na tej podstawie europejski standard uwzględniający kontekst lokalny, polityczny i społeczny tego zjawiska.

Obiektem projektu stali się optymistyczni uczniowie i ich rodzice, subiektywnie myślący nauczyciele i dyrektorzy szkół, zdystansowani krytyczni przyjaciele i bezstronnie opiniujący profesorzy.

Proces samooceny szkół przebiegał w oparciu o dowolnie wybrane elementy profilu samooceny szkół (PSS) składającego się z 12 domen dotyczących wyników w nauce, nauczania w klasie, szkoły w środowisku lokalnym i środowiska lokalnego. Odbył się z zastosowaniem przewodnika zbioru narzędzi oceny. Uwzględnił wystąpienie następujących czynności: pytań, obserwacji, ustalania priorytetów, archiwizacji, dyskusji, odgrywania, pomiaru, wizualizacji, prowadzenia dziennika i w konsekwencji opracowania profilu.

Książka zawiera trzy ciekawe studia przypadków opisujące realizację projektu w szkole belgijskiej, szkockiej i austriackiej. Na szczególną uwagę zasługuje opis fotooceny w szkole austriackiej.

Serdecznie zachęcam do sięgnięcia po szczegóły przytoczonych przeze mnie wyżej problemów. Nauczyciele biorący udział w projekcie chwalili go za wartości świeżo nabyte – samowiedzę, odporność na ocenianie zewnętrzne, ogólny wzrost odpowiedzialności, poznanie różnych punktów widzenia, wzrost świadomości oceniania i samorefleksji. Uczestnicy projektu, na Konferencji Wiedeńskiej w listopadzie 1998 r. uzgodnili i podpisali Deklarację, która zawiera wnioski z realizacji projektu.

John Jay Bonstingl

SZKOŁY JAKOŚCI: WPROWADZENIE DO TOTAL QUALITY MANAGEMENT W EDUKACJI / tł. Marta Umińska – Warszawa: Wydawnictwo CODN, 2002. – 98 s. – ISBN 83-85910-23-9

Opracowała: Joanna Kamińska

Kierownik Wydziału Gromadzenia Zbiorów

Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Warszawie, Smyczkowa 14

Autor publikacji jest międzynarodowym konsultantem i specjalistą do spraw łączenia idei i praktyki zasad Total Quality Management i ich zastosowanie w edukacji. W swojej książce rozważa przyczyny, dla których Amerykanie zarzucili stosowanie TQM, a następnie powrócili do jego zastosowania po tym, jak skutecznie wykorzystała go Japonia do wsparcia własnego rozwoju gospodarczego po klęsce wojennej.

Autor opisał Czternaście Punktów, na których Deming oparł ruch Jakości Totalnej i odniósł je do sfery edukacji. Tym samym stworzył dla szkół i innych placówek oświatowych propozycję odejścia od nauczania i testowania na rzecz rozwinięcia procesów wspierających ciągłe doskonalenie się wszystkich osób zaangażowanych w pracę szkoły. Doskonalenie to, zdaniem autora, powinno objąć nie tylko personel pedagogiczny, dyrekcję szkoły oraz pozostałych jej pracowników, ale także uczniów, rodziców oraz przedsiębiorców i członków społeczności lokalnej.

Proces wprowadzania Jakości Totalnej do szkół oparł Bonstingl na zaproponowanych w swej publikacji narzędziach, które mają wspomóc budowanie TQM w placówce edukacyjnej. Narzędzia te stanowią podstawowy warsztat roboczy, szczególnie dla dyrektorów i osób pełniących funkcje kierownicze, a co za tym idzie odpowiadają za proces budowania jakości. Książka Bonstingla będzie dla nich dużą pomocą i ukierunkowaniem w pracy.

David Tuohy

DUSZA SZKOŁY. O TYM, CO SPRZYJA ZMIANIE I ROZWOJOWI / tł. Krzysztof Kruszewski – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 2002. – 192 s. – ISBN 83-01-13653-7

Opracowała: Marta Jasińska

nauczyciel-bibliotekarz Wydziału Opracowania Zbiorów

Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Warszawie, Smyczkowa 14

Książka ta, to niekonwencjonalne ujęcie problematyki szkoły, skupiające się na potencjalnych, tkwiących w nauczycielach i uczniach, czynnikach jej rozwoju.

Autor – nauczyciel zaangażowany w proces zmian edukacyjnych w kilku krajach – zachęca do poszukiwania ukrytych założeń edukacji we własnej szkole (np. w odniesieniu do symboliki szkoły, do roli nauczyciela i ucznia), do badania własnych wyobrażeń, postaw i zachowań, by to osobiste rozumienie przyczyn takiego a nie innego działania szkoły uczynić podstawą zmian w zakresie własnej aktywności dydaktycznej, wychowawczej i organizacyjnej.

Jego celem jest nie tyle odsłanianie i demaskowanie tych postaw i zachowań nauczycieli, które decydują o rzeczywistej kulturze szkoły, o jej wewnętrznym życiu (duszy), ile zaproszenie do obserwacji i samopoznania.

Książka jest napisana prostym i zrozumiałym językiem. Zawiera atrakcyjny zestaw ćwiczeń ułatwiających samopoznanie i rozwijanie nowych umiejętności. Oryginalny sposób narracji wykładu, przeplatany anegdotami i przykładami z życia sprawiają, że choć autor wymaga od czytelnika odwagi patrzenia w lustro, książkę czyta się z przyjemnością. Pozycja adresowana została do studentów pedagogiki, studentów kierunków nauczycielskich, a także nauczycieli-praktyków i uczestników podyplomowych studiów nauczycielskich, dla których może stać się nieocenioną pomocą w rozwoju i źródłem wzbogacającym w przyszłości ich warsztat.

Michael Fullan

ODPOWIEDZIALNE I SKUTECZNE KIEROWANIE SZKOŁĄ / tł. Krzysztof Kruszewski – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 2006. – 87 s. – (Edukacja Dzisiaj). – ISBN 83-01-14564-1

Opracowała: Agata Koziol

Kierownik wydziału Opracowania Zbiorów

Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Warszawie, Smyczkowa 14

Publikacja ta jest prezentacją sposobów skutecznego i odpowiedzialnego kierowania szkołą. Jej lektura pozwala zaopatrzyć się czytelnikowi w niezbędną wiedzę i umiejętności

w tym zakresie. Autor książki jest światowym autorytetem w dziedzinie teorii zmian oświatowych.

W sposób jasny i prosty pokazuje w swojej publikacji co zrobić, aby funkcje kierownicze w szkole były czynnościami jak najbardziej pasjonującymi i możliwymi do skutecznego sprawowania. Jednocześnie uwzględnia problematykę powinności moralnych pracowników oświaty, poczynając od szczebla ministerialnego, poprzez dyrektorów szkół, aż do nauczycieli. Fullan jest zwolennikiem teorii, iż zmiany na poziomie kierownictwa szkół mają kluczowe znaczenie dla transformacji systemu oświatowego jako całości, gdyż we wszystkich szkołach tworzą i podtrzymują moralny wymiar kształcenia, którego celem jest między innymi podnoszenie osiągnięć uczniów i wyrównywanie szans edukacyjnych.

Książka została przygotowana dla studentów pedagogiki, administracji i zarządzania oraz politologii. Jest ona niezbędną lekturą dla kadry zarządzającej w oświacie.

Brophy Jere

MOTYWOWANIE UCZNIÓW DO NAUKI / tł. Krzysztof Kruszewski – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2004. – 277 s. – (*Edukacja Dzisiaj*). – ISBN 83-01-13655-3

Opracował: Marek Kamiński
Kierownik Wydziału Informacji Pedagogicznej
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Warszawie, Smyczkowa 14

Praca Jere'go Brophy, profesora psychologii Stanowego Uniwersytetu Michigańskiego w Dansing, autora ponad 20 publikacji z zakresu psychologii i pedagogiki adresowana jest przede wszystkim do nauczycieli, ale też może służyć pomocą studentom pedagogiki, jak również rodzicom kształcących się uczniów.

Książka prezentuje zasady i strategie motywowania uczniów do nauki, objaśnia pojęcia potrzebne do zrozumienia wzorca motywującego uczniów. Przedstawia nauczycielskie strategie optymalizowania tych wzorców, co więcej, czyni to, mając na względzie realia klasy szkolnej.

Publikacja dostarcza też wskazówek, jak stosować zasady motywacji z uwzględnieniem różnic indywidualnych, grupowych czy przypadków „trudnych”. Doradza jak sytuować je w planowaniu lekcji, aranżacji grup i przestrzeni, dobieraniu stylu nauczania i oceniania. Autor pokazuje też, w jaki sposób, mając powyższe na celu, wykorzystać zarówno motywację wewnętrzną uczniów, jak i nagrody zewnętrzne.

Książkę kończy podrozdział o motywacji nauczyciela. Wg autora „nauczyciel powinien mieć wysokie poczucie własnej skuteczności, stawiać sobie cele ambitne, ale osiągalne, wyznawać przyrostową teorię umiejętności motywacyjnych i odpowiednio do niej wskazywać przyczyny swoich sukcesów

i porażek, kierować emocjami, samodzielnie poprawiać i wybierać strategie, a wszystko po to, aby utrzymać optymalną motywację do wykonywania wszystkich swych możliwości w celu motywowania uczniów do nauki”.

ZAPOWIEDŹ WYDAWNICZA

Jednym z rezultatów Europejskiego Roku Edukacji Obywatelskiej jest przygotowywana do wydania polska wersja publikacji:

Autorzy:

César Birzea, Michela Cecchini, Cameron Harrison, Janez Krek, Vedrana Spajic-Vrkaš

PORADNIK ZAPEWNIANIA JAKOŚCI EDUKACJI OBYWATELSKIEJ W SZKOŁACH

TOOL FOR QUALITY ASSURANCE OF EDUCATION FOR DEMOCRATIC CITIZENSHIP (EDC) IN SCHOOLS

Poradnik powstał w ramach projektu: Edukacja Obywatelska (EO): od idei do skutecznej praktyki poprzez zapewnienia jakości (*EDC-QA Project*) i wydany został przez UNESCO (we współpracy z Radą Europy) w pakiecie zawierającym także m.in. relacje z europejskich badań nad edukacją obywatelską, glosariusz pojęć związanych z edukacją obywatelską oraz poradnik nt. szkoleń dla nauczycieli w zakresie edukacji obywatelskiej.

Celem „Poradnika zapewnienia jakości edukacji obywatelskiej w szkołach” jest przekazanie osobom odpowiedzialnym za planowanie i prowadzenie EO w ramach edukacji formalnej zasad, narzędzi, metodologii i rozwiązań służących ustalaniu celów, ewaluacji ich osiągnięcia i doskonaleniu działań podejmowanych w ramach EO, zarówno w szkołach, jak i w całym systemie edukacyjnym.

Poradnik w zamyśle autorów ma służyć jako dokument odniesienia. Koncentruje się on na edukacji obywatelskiej, aby pokazać jak stosować w praktyce ogólne zasady i procesy zapewnienia jakości w edukacji.

Poradnik ma zastosowanie na dwóch poziomach. Decydemtom oświatowym pomaga podjąć działania systemowe na rzecz jakości, rozpoczynając od „dobrej edukacji obywatelskiej” (opisanej przez wskaźniki jakości), a następnie rozszerzając je na inne obszary oświaty. Pracownikom szkół pokazuje jak „dobra edukacja obywatelska” powinna znaleźć swoje odbicie w planowaniu rozwoju szkoły – planowaniu stale korygowanym na bazie wniosków z prowadzonej w szkole ewaluacji różnego rodzaju.

Niniejszy materiał zawiera najważniejsze informacje o strukturze i treści Poradnika i najistotniejsze zapisy dotyczące edukacji obywatelskiej, zapewniania jakości (a nie jej kontroli) oraz (po połączeniu tych dwóch haseł) prezentuje punkt odniesienia dla zapewniania jakości edukacji obywatelskiej w szkołach, czyli 6 wskaźników jakości edukacji obywatelskiej.

EDUKACJA OBYWATELSKA

Wobec wielu możliwych definicji w Poradniku przyjęto następujące rozumienie edukacji obywatelskiej (*EDC Education for Democratic Citizenship*)

Edukacja obywatelska jest zestawem praktyk i działań mających na celu lepsze przygotowanie młodych ludzi i dorosłych do aktywnego uczestniczenia w demokratycznym życiu poprzez uznanie i wykonywanie ich praw i obowiązków w społeczeństwie. Innymi słowy EO oznacza uczenie się jak zostać obywatelem i jak żyć w społeczeństwie demokratycznym.

Edukacja Obywatelska jako priorytet polityki i praktyki edukacyjnej

Edukacja obywatelska odgrywa centralną rolę w reformach edukacyjnych, które są obecnie wprowadzane w wielu państwach europejskich. W związku z tym należy pamiętać, że EO:

- Powinna stanowić centralny punkt reform i wdrażania polityki edukacyjnej,
- Jest czynnikiem innowacji pod względem organizacji i zarządzania całym systemem edukacji jak również w zakresie programów i metod nauczania.

Źródło: Zalecenie 2002/12 Komitetu Ministrów Rady Europy.

Zasady Edukacji Obywatelskiej

Edukacja Obywatelska (EO):

- Opiera się na fundamentalnych zasadach praw człowieka, demokracji pluralistycznej i rządach prawa.
- Odwołuje się w szczególności do praw i obowiązków, autonomii, uczestnictwa, przynależności i poszanowania różnorodności.
- Dotyczy wszystkich grup wiekowych i warstw społecznych.
- Jej celem jest przygotowanie młodych ludzi i dorosłych do aktywnego uczestnictwa w demokratycznym społeczeństwie i tym samym wzmocnienia demokratycznej kultury.
- Ma charakter instrumentalny w walce z przemocą, ksenofobią, rasizmem, agresywnym nacjonalizmem i nietolerancją.
- Przyczynia się do spójności społecznej, społecznej sprawiedliwości i wspólnego dobra.
- Wzmacnia społeczeństwo obywatelskie starając się, aby jego obywatele byli dobrze poinformowani i zdobywali wiedzę oraz wyposaża ich w demokratyczne umiejętności.
- Powinna być różnicowana zgodnie z kontekstem krajowym, społecznym, kulturowym i historycznym.

Źródło: "Projekt wspólnych wytycznych dotyczących EO" przyjęty na 20.j Sesji Stałej Konferencji Ministrów Edukacji Rady Europy, Kraków, Polska, październik 2000 r.

ZAPEWNIANIE JAKOŚCI

Zapewnianie jakości ma bardzo silny wpływ na poprawę skuteczności edukacji. Kluczowa zasada zapewniania jakości głosi, że główni aktorzy edukacji tacy jak nauczyciele, dyrektorzy szkół i inni interesariusze z kręgu szkoły (uczniowie, rodzice, administracja, kadra szkoły, członkowie organów zarządzających szkołą, społeczność lokalna) – są odpowiedzialni za zwiększanie efektywności kształcenia. Dlatego też

centrum zapewniania jakości stanowią procesy autooceny szkoły i planowania jej rozwoju

Jednakże procesy te nie wystarczą, by zapewnić doskonalenie. Muszą stanowić część pełnoprawnego systemu zapewniania jakości, w ramach którego krajowe władze oświatowe umożliwiają i wspierają podnoszenie poziomu działalności szkoły.

Zapewnianie jakości w systemach szkolnych

Dobry system zapewniania jakości w edukacji szkolnej:

- Jasno precyzuje cel i charakter edukacji. W zależności od kontekstu, rząd prowadzi i/lub wspiera dialog pomiędzy szkołami i interesariuszami, mający na celu uzgodnienie jasnych celów edukacyjnych i odpowiedniego programu nauczania. Centrum dialogu stanowi pytanie, co naprawdę znaczy "jakość" i jak można ją "mierzyć" lub przedstawiać.
- Czyni odpowiedzialnymi za zapewnianie jakości w systemie szkolnym głównych aktorów tego systemu – szkołę i samych nauczycieli. Zapewnia, że aktorzy ci są wspierani w opracowywaniu i zdobywaniu danych na temat jakości oraz wpływu ich pracy jak również w opracowaniu odpowiedniej odpowiedzi na przeprowadzoną przez nich samych analizę własnych potrzeb.
- Pomaga wypracować poczucie odpowiedzialności za codzienną pracę w szkole i w klasach oraz poczucie wspólnego zaangażowania w osiągnięcie wysokich standardów.

ZAPEWNIANIE JAKOŚCI EDUKACJI OBYWATELSKIEJ

W Poradniku przyjęto, że DOBRA (wysokiej jakości) EDUKACJA OBYWATELSKA spełnia następujących sześć wymagań, nazwanych wskaźnikami (*indicators*) zgrupowanych w trzech obszarach:

Program, nauczanie i uczenie się

1. Edukacja obywatelska zajmuje odpowiednie miejsce w celach szkoły, jej strategii oraz planach dotyczących programów nauczania.
2. Uczniowie i nauczyciele zdobywają wiedzę w zakresie edukacji obywatelskiej i stosują zasady edukacji obywatelskiej w życiu codziennym w szkole i w czasie lekcji.
3. Idea i praktyka oceniania w szkole są zgodne z edukacją obywatelską.

Etos szkoły i klimat szkoły

4. Etos szkoły w odpowiedni sposób odzwierciedla zasady edukacji obywatelskiej.

Zarządzanie i rozwój

5. Przywództwo w szkole jest oparte na zasadach EO.
6. Szkoła posiada rzetelny plan rozwoju odzwierciedlający zasady EO.

Wydaje się, że wiele polskich szkół jest dobrze przygotowanych do wykorzystania proponowanego w Poradniku modelu zapewniania jakości do doskonalenia realizowanej przez siebie edukacji obywatelskiej. Oby Poradnik ukazał się jak najszybciej!

Opracowanie:

Zespół ds. Współpracy Międzynarodowej

Zespół ds. Jakości

Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Warszawa.